

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

БЕКІТІЛДІ

Университеттің Академиялық комитеті

(ҒӘК) мәжілісі

Хаттама № 6 «22» 06 2020 ж.

**«8D02211- ЭТНОЛОГИЯ ЖӘНЕ АНТРОПОЛОГИЯ»
МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША
PhD ДОКТОРАНТУРАҒА ТҮСУШІЛЕРГЕ АРНАЛҒАН
МАМАНДЫҚ БОЙЫНША ТҮСУ ЕМТИХАНЫНЫҢ
БАҒДАРЛАМАСЫ**

АЛМАТЫ 2020

Бағдарлама «8D02211 – Этнология және антропология» мамандығы бойынша Мемлекеттік жалпы білім беру стандартына сәйкес жасалған. Бағдарламаны құрастырушылар т.ғ.д., профессор м.а. Б.К. Қалшабаева, т.ғ.к. доцент м.а. М.Қ. Егизбаева.

Бағдарлама кафедра мәжілісінде қарастырылған
2020 ж. _12.05_ № 28 Хаттама
Кафедра меңгерушісі _____ Р.С. Жуматаев

Факультеттің әдістемелік бюросында мақұлданған
2020 ж. 29.05. _____ № 10 Хаттама
Әдістемелік бюро төрағасы _____ Джолдыбаева У.М.

Ғылыми кеңес мәжілісінде бекітілген
2020 ж. _29.05._ № 10 Хаттама

Ғылыми кеңес төрағасы,
Факультет деканы _____ М.С. Ноғайбаева

Ғалым хатшы _____ Абикенова Г.Е.

МАЗМҰНЫ

1. Мамандық бойынша түсу емтиханының мақсаттары мен міндеттері

8D02211- Этнология және антропология мамандығының PhD докторанттарына арналған кешенді емтихан сұрақтары әлемдік этнология ғылымының өзекті мәселелеріне сәйкес келуі тиіс. Кешенді емтихан сұрақтары этнология ғылымының іргелі теориялық мәселелері мен олардың әдістемелік негіздерін білуді қажет етеді. PhD докторантураға тапсырушылар отандық және шетелдік этнология және антропология ғылымдары алдында тұрған негізгі мәселелерді, этнологияның негізгі өзекті бағыттарын, этнологиялық зерттеулердің теориялық аспектілері мен әдіснамасын, ғылыми ізденістерді жүргізудің ережелерін, маңызды қазақ этнографиясындағы негізгі бағыттар мәселелерін білуі керек.

Түсу емтиханының міндеттері:

- Отандық және шетелдік этнология және антропология ғылымы саласындағы маңызды мәселелерді талдай білу.
- Қазақстан этнологиясының негізгі өзекті бағыттары жөнінде, этнологиялық зерттеулердің теориялық-әдістемелік аспектілері туралы білімінің болуы.
- Этнология ғылымының әр түрлі өзекті салаларында бағдары болуы;
- Деректер мен арнайы әдебиеттерді саралау әдістерін меңгеруі.

Түсу емтиханының формасы – жазбаша емтихан. Емтихан тапсырушы емтихан сұрақтары бойынша өзінің жауаптарын жауап парағына жазады, жауап парағы кодталады. Апелляция берілген жағдайда жауап парағындағы жазбаша жауаптары арқылы қарастырылады.

2. PhD докторантураға түсуші тұлғалардың даярлық деңгейлеріне қойылатын талаптар

Қазақстан Республикасының жалпыға білім беру мемлекеттік стандартына сәйкес докторантураның білім беру бағдарламаларын игергісі келетін тұлғалардың алдыңғы білім деңгейі – магистратура.

Компетенциялар:

- Этнология саласындағы қазіргі мәселелерді терең меңгеру, берілген ғылымның барлық салаларында материал жинау үрдісінен бастап, лаборатория жағдайында өңдеуге дейін білімнің кең ауқымын меңгеру;
- Этнология және антропология мәселелер арасындағы өзара байланыстың кең ауқымын түсіну және бекіту, тәжірибеде іргелі ұстанымдарды қолдану;
- Этнологиялық зерттеулерде қолданылатын жалпы теориялық, практикалық әдістерді білу;
- Тарихи және этномәдени үдерістерге кешенді талдау жүргізу арқылы, өркениеттік, мәдени және формациялық тәсілдердің ұстанымдарына сүйене отырып, зерттеу міндеттерін шеше білу;
- Этнологияның қосымшалары ретінде компьютерлік бағдарламаны және сандық әдісті білу, ақпараттық технологияға негізделген этнологияның әдістерін ұтымды пайдалану, компьютерлік базаның мәліметтерін пайдалану, алынған мәліметтерді статистикалық өңдеу үшін әртүрлі компьютерлік бағдарламаны пайдалану.

3. Білім беру бағдарламасының пререквизиттері

«Этнологияның теориялық-методологиялық мәселелері» - 3 кредит, «Қазақстандағы қазіргі кезеңдегі этникалық және этномәдени үдерістер» - 3 кредит, «ҚР этносаясаты» - 3 кредит, «Дәстүрлі мәдениет және модернизация» - 3 кредит.

4. Емтихан тақырыптарының тізімі

«Этнологияның теориялық методологиялық мәселелері» пәні

1. Гуманитарлық білімдер жүйесіндегі этнология. Этнологияның ғылым ретінде қалыптасу тарихы. Шет ел этнология ғылымының тарихы. Германиядағы халықтар жөніндегі ғылым (Volkerkunde). Этнологияның ағылшын тілді елдерде дамуы. Этнологияның АҚШ пен Францияда қалыптасу үдерісінің тарихы. Ресей этнологиялық ғылымының тарихы. Кеңестік кезеңдегі этнология ғылымы. Қазақстан этнология ғылымының тарихы.

2. Этнологиялық зерттеу әдістері. Этнологиялық, этнографиялық деректердің және зерттеу әдістерінің ерекшелігі. Заттай-материалдық ескерткіштермен жұмыс істеу әдістері. Этнологиялық зерттеулердегі демографиялық деректердің маңызы. Этнологиялық зерттеулерде басқа гуманитарлық және жаратылыстану әдістерін қолданудың ерекшеліктері.

3. Негізгі этнологиялық мектептер және ғылыми бағыттар. Эволюционизм (Г.Спенсер, Э.Тэйлор, Дж.Фрэнгер, А.Бастиан, Т.Вайц, Л.Морган). Диффузионизм (Э.Норденшельд, Ф.Гребнер, В.Шмидт, Л.Фробениус). Элеуметтанулық мектеп (Э.Дюркгейм, Л.Леви-Брюль). Функционализм (Б.Малиновский, А.Радклиф-Браун). Тарихи этнологияның американдық мектебі (Ф.Боас, А.Кребер). Этнопсихологиялық мектеп (А.Кардинер, Р.Бенедикт, М.Мид). Структурализм (Э.Эванс-Притчард, К.Леви-Строс). Мәдени релятивизм (М.Херсковиц). Неоэволюционизм (Л.Уайт, Д.Стюард, М.Харрис).

4. Этникалық пен этностың мәні туралы қазіргі заманғы ғылым. «Этнос», «этникалық құрылым» түсініктері. Қазіргі заманғы ғылымдағы этнос мәселесі. Этногенез, этникалық тарих және этникалық үдерістер мәселелері.

5. Этностың примордиалистік теориясы. Примордализмнің философиялық және дүниетанымдық негіздері. Этникалық құрылымның пайда болуының табиғи бағыттары. Тарихи-эволюциялық бағыт. Этнос қалыптасуының алғышарттары. Этностың жүйелік параметрлеріне басты назар аудару: этногенез негіздері, этникалық қауымдастық құрылымы, тарихи дамудың кезеңдері.

6. Этникалықты зерттеудегі инструменталдық тұрғы. Этникалық құрылым – саяси көшбасшылардың өзінің мүддесіне жету мақсатында қолданатын құралы. Инструментализмнің әдістемелік параметрлері. Этнос идеалды (идеологиялық) конструкт ретінде. «Этнос» және «ұлт» түсініктерінің теориялық, идеологиялық және саяси-құқықтық тұрғыда қолданылуы туралы дискуссия.

7. Н.Н. Чебоксаров пен С.А. Арутюновтың этностың ақпараттық концепциясы. Байланыс негізінде барлық этникалық қауымдастықтардың тіршілік ету механизмін сипаттау. Олар ақпарат түсінігі шеңберінде сипатталуы мүмкін. Ақпаратты түрлі жолдармен беру – тілдік қарым-қатынас, көрсету формасында, еліктеу. Халықтың мәдени дәстүрі, оның «ақпарат» жүйесіндегі шығармашылық мұрасы. Этнос ақпараттық фильтр ретінде.

8. Этникалықты ұғынудың конструктивистік тұрғысы. Ф.Барттың этникалықтүсіндірмесі бойынша элеуметтік біртектіліктің кең категориясы, символикалық түрлілік құралдары арқылы құрылатын жағдайлық феномен. Этносты басқа қауымдастықтарға қарағанда өзін-өзі мәдениет негізінде анықтайтын адамдар тобы.

9. Этностың биоэлеуметтік концепциясы. Л.Н. Гумилевтің теориясы. Этнос биофизикалық шынайылық ретінде. концепциясындағы этностың биоэлеуметтік түсінігі. Пассионарии ұғымы. Ескі этностың немесе бірнеше этностың ішінде іс-әрекетке қабілеті жоғары адамдардың пайда болуы. Пассионарий толқындары, көтерілу мен күшею фазалары және т.б.

10. Этностың тарихи-элеуметтік концепциясы. Ю.В.Бромлей бойынша этнос пен этникалық қауымдастық. «Этникалық мәдениет» немесе «этностың мәдениеті» түсініктері. Этнос «этникос» немесе «этноэлеуметтік ағза» ретінде (экономикалық, саяси, элеуметтік қауымдастық). Этностағы «біз» және «олар» кереғар түсініктері.

11. Этностың синергетикалық концепциясы. Этникалық тәжірибе феноменінің, оның психологиялық және элеуметтік құрылымдарының қалыптасуы мен даму ерекшеліктері. Үдеріс барысында өздігінен құрылатын этностардың элеуметтік көрсеткіштерін талдау.

Этностың иерархиялық құрылымының жүйелік дифференциясы және олардың ішкі байланысы. Элеуметтік синергетика тарихтың постмодернистік философиясы ретінде. Синергия құрылымындағы ақиқат (пәнаралық зерттеудің әдістемелік тәжірибесі).

12. «Мобилдік этникалылық» теориясы. Этникалық сәйкестік элеуметтік өзараәрекеттесу нәтижесі ретінде. Э.Эриксонның сәйкестік концепциясы: сәйкестік қоғам мен тұлға арасындағы өзараәрекеттесудің жемісі. «Этникалық өзіндік сана» тұрғысынан талдаудағы этникалық біртектілікті талдау (Л.М. Дробижева, В.И. Козлов және т.б.).

13. Этникалық біртектілік. «Этникалық біртектілік» ұғымы. Этникалық біртектіліктің түрлері – этноцентризм, этнодамушылық, этно екіжақтылық, этнонигилизм. Этникалық біртектіліктің негіздері және олардың белгілері – этнодифференциялық, мәдени, тілдік, шаруашылық, тұрмыстық, отбасылық. Мәдениеттің «орталық бөлігі» концепциясы. Этнос психологиясының құрылымы мен деңгейлері. Этнос психологиясының статистикалық компоненттері. Инкультурация ұғымы және формалары.

14. Этностардың пайда болуы. Этногенез және оның негізгі факторлары. Этногенетикалық үдерістердің типтері. Этникалық үдерістер. Этникалық бірігу формалары. Этникалық фузия. Этникалық консолидация. Этникалық ассимиляция. Этносаралық интеграция. Этногенетикалық миксация. Этникалық бөліну формалары. Этникалық парциация. Этникалық сепарация. Этногенезді зерттеу әдістері. Этногенез және антропогенез. Этногенездің алғашқы сатысы. Антропогенез бен халықтың шығу тегі үдерісіндегі географиялық фактор.

15. Қазақ халқының этногенезі мен этникалық тарихының іргелі мәселелері. Қазақ халқының қалыптасуының түйінді мәселелері. Қола дәуірі тайпаларының этногенетикалық сипаттамасы. Андрондықтардың этномәдени қауымдастығы. Көне тайпалардың шығу тегі мен орналасу мәселелері. Қазақ халқының мәдениетінің пайда болуында, тілінің пайда болуында, антропогенезі мен этногенезінде әртүрлі этникалық құрылымдардың үлесі.

18. Қазақ халқының шаруашылық-мәдени түрлерінің іргелі мәселелері. Қазақстан территориясындағы шаруашылық-мәдени түрлердің жүйесі. Қазақстан рельефтерінің климаты мен әртүрлілігі. Шөл-далалы аймақтардың ерекшеліктері. Көшпелі қауым. Көшпелі және жартылай көшпелі қазақтардағы қауымдық-жерлік қатынастары. Сумен қамтамасыз етудің жасанды түрлері. Көшпелі және жартылай көшпелі қазақтардағы жер иеленудің формаларының дамуы.

19. Қазақ халқының дәстүрлі мәдениетінің іргелі мәселелері. Қазақ халқының материалдық мәдениетінің мәселелері мен тарихнамасы. Тіршілік көзін қамтамасыз ету дәстүрлі қазақ социумының өмірлік кеңістіктерін ұйымдастырудың технологиялық құралы ретінде (Н.Әлімбаев, М.Мұқанов, Х. Арғынбаев). Қазақ халқының дәстүрлі шаруашылық-мәдени қызметтерінің этнодиагностикалық белгілері. Этноэкожүйе. Жылжымалы және тұрақты баспалар түрі. Тамақ және ыдыс-аяқ: мәселелері мен тарихнамасы. Киімнің классификациясының функционалды, аймақтық, жас-жыныстық, таптық, салттық-магиялық принциптері.

20. Қазақ халқының рухани-мәдениетінің іргелі мәселелері. Қазақтардың дәстүрлі дүниетанымы құрылымдық тарихи феномен ретінде. Дәстүрлі дүниетанымның көпкомпоненттілігі және синкретизм. Салт-дәстүрлер және салт-дәстүрлік фольклор. Мифология. Эпос. Өлең-жыр дәстүрі. Халық ауыз әдебиеті ұрпақаралық ақпараттарды аккумуляциялаудың және тасымалдаудың әмбебап әдісі ретінде. Мәдениет түрлері және дәстүрлі инструменталдық музыка. Дала ілімі жүйесі: күнтізбе, халық медицинасы және ветеринария, метеорология және астрономия.

21. Ұлттық ойындар мен мейрамдар. Халықтық мейрамдар (мейрам, той, ас). Отбасылық мейрамдар мен салтанаттардың қоғамдық қызметтері – баланың дүниеге келуі, сүндет той, үйлену, жерлеу дәстүрі. Көктемгі теңесу күні немесе жаңа жылдың келуі Наурызды тойлау. Діни мейрамдар – «Ораза айт» және құрбандық шалу – «құрбан айт». Халықтық ойын-сауықтар. Жастардың ойындары. Зияткерлік ойындар.

22. Қазақ халқының діни наным-сенімдері жүйесінің іргелі мәселелері. Ислам дініне дейінгі сенімдер. Тотемизм, тәңіршілдік, шаманизм, ата-баба аруағына сыйыну. Жын-пері

сенімі қалдықтары. Суфизм және қазақтардағы ислам діні. XIX ғ. қазақ даласында медреселердің пайда болуы. Жаһандық кеңістікте этникалық мұраны сақтап қалу мәселелері.

23. Қазақ халқының дәстүрлі отбасы-неке қатынастарының іргелі мәселелері. Көшпелілердің, жартылай көшпелілердің және отырықшы тұрғындардың үлкен патриархалды отбасыларындағы ескі әдет-ғұрыптар. XIX ғ. соңы мен XX ғ. басында кішігірім отбасылардың басымдылығы. Отбасы ішілік қарым-қатынастардың ерекшеліктері. Туысқандық қатынастар мен өзара көмек. Неке түрлері. Көп әйел алушылық. Левират және әменгерлік. Некелік әдет-ғұрыптар. Отбасылық тыйымдар.

24. Қазақ диаспорасы мен репатрианттарының іргелі мәселелері. Қазақ диаспорасының теориялық-практикалық аспектісі. «Диаспора» және «ирредент» термині туралы дискуссия. Миграция теориясы. Классикалық миграция. Жүйелік миграция. Жанжалдық миграция. Миграцияның параметрлері. Диаспораның тарихи феномені. Диаспора мен отан туралы түсінік. Алғашқы отаны туралы ұжымдық түсінік. Диаспораның даму динамикасы мен механизмі. Қазақстандық, ресейлік және шет елдік зерттеушілер арасында «диаспора» мәселесінің талдануы, пікірлері және дискуссия. Қазақ «диаспорасы» мен «ирредентінің» қалыптасу тарихы.

«Қазақстандағы қазіргі этникалық және этномәдени үдерістер» пәні

1. Этникалық және этномәдени үдерістердің теориялық аспектілері. «Этникалық үдерістер» ұғымы. Л.Н. Гумилев Ю.В. Бромлей еңбектеріндегі этнос, этникалық және этномәдени үдерістер концепциясы. Этникалық үдерістерді (этноәлеуметтік, этномәдени) бағалаудың теориялық негіздері. Зерттеу векторлары бойынша этникалық мәдениетті зерделеудің әлеуметтік-мәдени тұрғысы.

2. Қазақ халқының революцияға дейінгі орыс және батыс тарихнамасында зерттелу тарихы. Н.Д. Бухгольц экспедициясы. Орынбор экспедициясының қызметі. П.Н. Рычковтың Батыс Қазақстан туралы еңбектері. Орыс географиялық қоғамының зерттеулері. А.Левшин, Г.Потанин, Л.Мейер, Н.Абрамов және тағы басқалардың еңбектері.

3. Патшалық Ресейдің этникалық және этномәдени саясаты. Деректер мен мәселенің зерттелу тарихы. Қазан төңкерісіне дейінгі Ресейдегі аз ұлттардың жағдайы. Көші-қон саясаты. Этноконфессионалдық саясат. Қазақ ұлтының жағдайы.

4. Кенестік дәуірдегі Қазақстандағы этникалық және этномәдени үдерістер. Деректер мен мәселенің зерттелу тарихы. Орналасу мен халық саны. Этникааралық байланыстар мен мәдени-тұрмыстық үдерістер. Материалдық және рухани мәдениеттегі өзгерістер. Этнотілдік саясат. Этникалық ұтқырлықтағы әлеуметтік фактор.

5. Қазақстан территориясындағы қазіргі күнгі этникалық үдерістер. Көпұлтты қоғамның қалыптасуының негізгі кезеңдері. 2009 жылғы санақ бойынша Қазақстан халқының этникалық құрамы. Халықтың жалпы және этникалық аспектідегі негізгі демографиялық көрсеткіштерінің талдауы. Жан-ұяның сандық мөлшеріне әсер ететін факторлар. Миграцияның дәстүрлі мәдениеттің қалыптасуына әсері. Этностардың республиканың әртүрлі облыстары мен аймақтарында қоныстануының этникалық аспектілері. Этносаралық интеграция.

6. Қазақстандағы аз ұлттардың әлеуметтік-психологиялық, этномәдени және діни аспектілері. Республикада көпұлтты тұрғындар құрамының қалыптасу тарихы. Аз ұлттарды Қазақстанға депортациялау. Қазақстан аз ұлттары мәдениеті дамуының әлеуметтік-психологиялық аспектілері. Тұлғада рухани құндылықтар мен көзқарас қалыптастыруға арналған әлеуметтік-этникалық, психологиялық, тәрбиелік және т.б. қызметтер.

7. Аз ұлттардың ұлттық-мәдени орталықтарының қызметі. Аз ұлттардың ұлттық-мәдени орталықтары мен Қазақстан халықтар Ассамблеясының республика және облыстар көлеміндегі қызметі. Негізгі әлемдік діндер, жаңа діндер мен дәстүрлі емес

діндердің қызметі арқылы Қазақстандағы этноконфессионалдық жағдайдың ерекшелігін анықтау.

8. Қазақстандағы қазіргі кездегі ұлтаралық қарым-қатынас жүйесін қалыптастырудың тарихи жағдайлары. Этномәдени байланыстардың теориясы. Қазақстанның аймақтық аспектілеріндегі этникалық топтардың этносаяси дамуының негізгі тенденциялық ерекшеліктері. Этнос аралық байланыстар және олардың нәтижелері. Этнос аралық қарым-қатынастың тарихи, әлеуметтік, мәдени, психологиялық және саяси факторлары. Этнос аралық қарым-қатынастың формалары: қосылу, күрделену, азаю, кедейлену. Этникалық және табиғи ассимиляция.

9. Қазақстандағы қазіргі этнотілдік жағдай. Республикадағы тіл саясаты. Әр түрлі тілдердің ортақ кеңістікте өмір сүруі. Тіл – ұлттық мәдениеттің дамуы мен қорғалуының, этникалық бірегейлікті сақтаудың факторы. Ана тілі және бір тілділіктің өмір сүруі. Қостілділік этнотілдік және этномәдени үдерістердің дамуының факторы ретінде. Республиканың түрлі этностарының арасында қостілділіктің таралуы. Қазақ тілінің Қазақстан республикасында мемлекеттік және негізгі тіл ретіндегі қызметі.

10. Қазақстандағы бір ұлтты және ұлтаралық отбасылардың этникалық аспектілері. Отбасы құрылымының этномәдени аспектілері. Классификация мен топтау мәселелері. Отбасы қызметі. Отбасы ішілік қарым-қатынастар. Отбасының құндылықтары. Этникалық белгісіне қарай әйел мен еркектің сипаты мен бағалануы. Авторитарлық және эгалитарлық отбасылар. Этносаралық үдерістердегі этникалық орта факторы. Қазақстанның түрлі аймақтарындағы ұлтаралас некелердің деңгейі мен динамикасы және олардың этникалық салдары. Аралас отбасылардың жастардың этникалық идентификациясы.

11. Мәдениеттегі интеграциялық және консолидациялық үдерістердің диалектикасы. Қазақстандағы титулды ұлт пен басқа да этностардың қазіргі күнгі ұлттық мәдени жағдайы. Республиканың түрлі аймақтарындағы этникалық қоғамдардың өзара мәдени ерекшеліктері. Аймақтардағы ұлттық мәдениеттердің дамуындағы аккумуляция, этникалық мәдениеттің даму тенденциялары. Этникалық топтармен қарым-қатынастағы мәдениет элементтерін меңгеру.

«ҚР этносаясаты» пәні

Қазақстан республикасының этносаясаты: теориялық – методологиялық аспектілері. Пәннің терминологиялық-анықтамалық аппараты. Этносаясат ұғымының мәні. Этносаясат мәселесінің қоғамда алатын орны. Қазақстанның этносаясаты мәселелерінің зерттелінуі. Қазақстанның этносаясатындағы негізгі бағыттар. Қазақстанның этносаясатындағы артықшылықтар мен кемшіліктер: аналитикалық талдау

Қазақстандық қоғамның бейбітшілік және қоғамдық келісім моделі. Қазақстандағы этносаралық қатынастар: саяси және этномәдени үдерістері. Этносаралық толеранттылық пен қоғамдық келісім ұлттық саясаттың негізі. Этносаралық төзімділік және қоғамдық келісім саясатының қалыптасуының эволюциясы. Қазақстанның ел бірлігі доктринасы: түсіндірмелер анықтамалар. Қоғамдық және этносаралық келісімнің негізгі факторлары

Саяси тұрақтылықты қамтамасыз ету факторлары. Ұлттық саясаттағы поликонфессиялықтың ролі. Қазақстандық қоғамды саяси жаңғырту: басымдықтар мен қатерлер. Қоғамдық сананың модернизациялануы. Қазіргі Қазақстандағы этносаясаттың саяси-құқықтық жағынан реттелуі: теориялық-методологиялық талдау. Қазақстандағы толеранттылық мәселелері. Қазіргі Қазақстандағы этносаяси үдерістерді талдау. **Қазақстандағы ұлттық келісім және этникалық иденттілік мәселелері.** Қазақстандағы полиэтникалық қауымдастықтың этносаясаттағы ролін талдау. Қазақстан республикасының ішкі саясаты: тәуелсіз даму қорытындылары мен жаңа үрдістер. Қазақстанның аз санды халықтарға деген саясаты. Рухани жаңғыру аясындағы қоғамдық сананың модернизациясы. Қазақстан Республикасының президенті Н. Назарбаевтың

қазақстан халқына арнаған «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз» Жолдауының әлеуметтік түп мәтіні.

Қазақстан халықтарының қарым-қатынастарының тарихи тәжірибесі. Қазақстандағы этникалық иденттілік мәселелері. Рухани адамгершілік құндылықтар және қазіргі кезеңдегі қоғамдық топтастырудағы олардың ролі. Қазақстандағы этносаралық келісім мен этникалық иденттілік мәселелері. Ұлтаралық жанжал: ұғымы және ерекшеліктері. Ұлтаралық жанжалдардың алдын алу, шешу, болдырмау жолдары. Әлеуметтік жанжалдарды мемлекеттің нақты басқаруы. Әлеуметтік жанжалдардың этносаясатқа тигізетін ықпалы. Қазіргі кезеңдегі этносаясаттағы жаңа бағыттар. Этносаясатты жаңғыртудың қазіргі заманғы үрдістері. Қазақстан халықтары Ассамблеясының этносаясаттағы ролі.

Дәстүрлі мәдениет және жаңғыру (модернизация)

Дәстүрлі мәдениеттің теориялық – методологиялық аспектілері. Жаңғыру (модернизацияның) теориялық – методологиялық аспектілері. Ұлттық мәдени модернизацияның зерттелуі. Ұлттық мәдени модернизацияны зерттеудің тарихи-этнографиялық мәселелері. Модернизацияның мәдени факторлары. Ұлттық дәстүрлер ұғымы.

Өркениет және модернизация. Ұлттық кодты құрайтын негізгі бағыттар. Модернизацияның саяси-әлеуметтік, экономикалық факторлары: аналитикалық талдау. Қазақ халқының этноэкономикалық және этноәлеуметтік саладағы мәдениетінің жаңғыруы үрдістері. Қазақ халқының материалдық мәдениетіндегі дәстүрлілік пен жаңашылдық. Отбасылық әдет ғұрып, салт-дәстүрлеріндегі жаңғыру үрдістері. Неке және отбасы мәселелеріндегі модернизация. Қазақстандық қоғамдағы конфессиялық жаңғыру: басымдықтар мен қатерлер. Қоғамдық сананың модернизациялануы. Дәстүрлі дін мен жаңғыру және басқа да бағыттардың қоғамдық санаға тигізетін ықпалы.

Қазіргі Қазақстандағы дәстүрлі мәдениетті теориялық-методологиялық талдау. Дәстүрлі мәдениет және модернизация мәселелерінің зерттелінуі. Ұлттық дәстүрлердің жаңғыруындағы негізгі бағыттар. Дәстүрлі мәдениеттің сақталуы мен өзгерісі. Рухани жаңғыру аясындағы қоғамдық сананың модернизациясы. Қазақстан республикасындағы жаңа үрдістер. Қазақ мәдениеті мен Қазақстанның аз санды халықтары мәдениетінің сабақтасуы, қабысуы, бірігуі мәселелері.

Рухани жаңғырудың әлеуметтік түп мәтіні. Қазақстан халықтарының қарым-қатынасын жаңғырту мәселелері. Рухани жаңғыру түйісінде этникалық иденттілікке қол жеткізу мәселелері. Рухани адамгершілік құндылықтар. Қазақстандағы қоғамдық сананың жаңғыруы және дәстүрлі мәдениеттегі этникалық иденттілік мәселелері. Рухани жаңғыру орталықтары: қызметі және аймақтық ерекшеліктері. Дәстүрлі мәдениетке жастардың көз қарасы. Ұлттық код негізінде қоғамдық сананың жаңғыруын қамтамасыз ету. Дәстүрлі мәдениеттің аймақтық ерекшеліктері. Қазіргі кезеңдегі Қазақстан қоғамындағы рухани жаңғыру. Дәстүрлі мәдениеттегі жаңғырудың қазіргі заманғы үрдістері. Қазақстан халықтарының рухани жаңғырудағы ролі.

5. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиет:

1. Алимбай Н., Муқанов М., Аргынбаев Х. Традиционная культура жизнеобеспечения казахов: Очерки теории и истории. – Алматы: Ғылым, 1998.
2. Аристов, Н.А. Этногенез и этническая история казахского народа. – Астана: Алтын кітап, 2007.
3. Садохин А.П. Этнология. – 3-изд. – Москва: Альфа-М – Инфра-М, 2014. – 352 с.
4. Садохин А.П., Грушевицкая Т.Г. Этнология.- Москва, 2000.;
5. Этнология (Этнография). –М., 2015. – 580 с. ;
6. Итс Р.Ф. Введение в этнографию: учеб. Пособие/ Р.Ф. Итс.- 2-е изд. Л.: Ленинградского университета, 1991.;
7. Малинин Г.В., Дунаев В.Ю., Курганская В.Д., Нысанбаев А.Н. Теория и практика межэтнического и межкультурного взаимодействия в современном Казахстане. – Алматы, 2002.
- 11.Тишков В.А. Этнология и политика. – М.: Наука, 2007.
- 12.Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития. – М.: Новое издательство, 2011. -464 с.
- 12 Мартынова М.Ю. Мир традиций и межкультурное общение. –М.: Российский университет дружбы народов, 2004.
- 13 Нации и национализм/ Б.Андерсон, О.Бауэр, М.Хрох и др. – М.:Праксис, 2002.
- 14 Основы межкультурной коммуникации / под ред. А.П.Садохина. –М., 2002.
- 15 Платонов Ю.П. Этническая психология. – СПб., 2001.
- 16Қазақстанның мемлекеттік этносаясаты: жаңа үрдістер.- Астана, 2011. -197 б.
- 16 Этнокультурные процессы на территории Казахстана: (Древность, средневековье, современность) / КазГНУ им. аль-Фараби. – Алматы: Санат, 1996.
- 17 Нысанбаев Ә.Н. Қазақстан халықтарының рухани құндылықтарының әлемі/ З.К. Шәукенова және С.Е. Нұрмұратовтың жалпы редакциясымен. –Алматы, 2015. -178 б.
- 18 Қалшабаева Б.К. Теориялық этнология. Оқу құралы. Алматы: қазақ университеті, 2016. – 236 б.
- 19 Қалшабаева Б.К. Әлем халықтарының этнографиясы. Оқу құралы. Алматы: қазақ университеті, 2017. –292 б.
- 20 Курганская В.Д., Дунаев В.Ю., Жусупов С.Е., Этнополитические процессы в современном Казахстане Алматы 2001г. - С. 29

Қосымша әдебиет:

- 1.Абашин С. Национализм в Средней Азии: в поисках идентичности. – СПб.: Алетейя, 2007.
2. Муқанов, М.С. Этническая территория казахов в XVIII - начале XX веков.- Алма-Ата: Қазақстан, 1991.
3. Артықбаев Ж. Этнология. -Алматы, 2005.
4. Төлеубаев А.Т. Реликты доисламских верований в семейной обрядности казахов. - Алма-Ата, 1991.
- 5.Казахи. Историко-этнографическое исследование. - Алматы., 1994.
- 6.Сейдімбек А. Қазақтың ауызша тарихы: шежірелік деректерді пайымдау: зерттеу. – Астана: Фолиант, 2008.
7. Аузан А.А., Архангельский А.Н., Лунгин П.С., Наймуль В.А. Культурные факторы модернизации. –Москва, Санкт-птеербург, 2011. -221 с.
8. Ғабитов Т.Х. Қазақстан мәдениетінің рухани кеңістігі. – Алматы: раритет, 2013. -400 б.
- 9.Мельникова Е.В. Культура и традиции народов мира: этнопсихологический портрет. – М.: Диалог культур, 2006.

10. Мнацаканян М.О. Культуры. Этносы. Нации. Размышления об истоках и природе национальной общности. – М.: МГИМО-университет, 2005.
8. Крысько В.Г. Этнопсихология межнациональных отношений. – М.: Экзамен, 2002.
9. Лобжанидзе А.А., Горохов С.А., Заяц Д.В. Этногеография и география религий. – М.: Академия, 2005.
- 10 Новые вызовы и задачи этнополитики: технологии и урегулирования и мониторинга. Сборник лекции и материалов семинара и тренинги.-Астана, 2004.
- 11 Кадыржанов Р.К. Консолидация политической системы Казахстана: проблемы и перспективы. Алматы 1999г. - С. 125.
- 12 Султанов Б.К. Организация системы мониторинга межэтнических отношений в Казахстане. Конкретные механизмы и система оценки / Мониторинг межэтнических отношений в Казахстане: опыт, эффективность и перспективы. Астана 2001г. - С. 59.13
- 13 Аринова О. Формирование механизма мониторинга межэтнических отношений / Инициатива в области общественной политики: прикладные исследования. Алматы 2001г. - С. 15.
- 14 Потенциальные этноконфликты в Казахстане и превентивная этнополитика Алматы 1997г. - С. 22.

Түсу емтиханның нәтижелерін бағалау критеріі

Бағалаудағы негізгі принциптер – объективтілік, докторанттардың белгілі мәселе жөнінде творчестволық тәсілмен өзіндік тұжырымдар жасап, ұсыныстар бере білуі.

Түсу емтихан сұрақтары Базалық міндетті, базалық элективті және кәсіби элективті модульдер пәндеріндегі негізгі өзекті сұрақтар негізге алынған. Әрбір сұрақ 1 пәнге сәйкес келіп, 20-25% ретінді бағаланады. Балл бойынша 4 сұрақтың жалпы қосындысы – 100% құрайды.

Пәндер мазмұнына қойылатын негізгі талаптар

Докторант білуі керек: археология және этнология ғылымдарының іргелі мәселелері, аталмыш тақырып бойынша әдіснамалық негіздер, жалпы мәселелерін және оқыту мен тәрбиелеуді жоспарлау мен ұйымдастырудың, талдаудың қазіргі технологияларын білуі қажет.

Докторант пән бойынша материалдарда бағыт-бағдары болуы тиіс. Мәселелерді қою және құрастыра білуі тиіс. Ол жоғарғы оқу орнындағы оқу процесіндегі оқытушылар мен студенттер арасындағы субъект-субъектілік қарым-қатынастың коммуникативтік технологияларды меңгеруі қажет.

«Өте жақсы» – Докторант 95-100% нәтижеге билеттегі сұрақтардың бәріне толық, нақты, дәлелді жауаптар берумен бірге, қосымша сауалдарға қысқа, жинақы жауап беруі тиіс. Қажетті әдебиеттерді, олардың авторлары мен жекелеген ой-тұжырымдарын шынайы баяндауы қажет. Барлық сұрақтардың жауабын саралай келе докторанттың білімінің тереңдігі, пәннің ерекшелігін түсінуі және ойды мазмұндау жүйесінің тереңдігі бойынша сарапталады. Докторант осылардың біреуін толық орындалмаған жағдайда 90-94% нәтиже қойылады. Егер де докторант сұрақтардың біреуіне толық жауап бермесе немесе оның жауабы комиссия мүшелерін қанағаттандырмаса, онда тиісті нәтижеге байланысты қосымша сұрақтар беріледі.

«Жақсы» – 85-89% билеттегі көрсетілген сұрақтарға жан-жақты жауап болмаған жағдайда немесе докторанттың білім деңгейіне байланысты қойылған сұрақтардың кейбіреуіне нақты, анық жауаптар берілмеген жағдайда осындай балл есептеледі. 80-84 % көрсеткіші бойынша кейбір сұрақтар қатысты жауаптардың комиссия мүшелерінің ортақ көзқарасына сай келмегендіктен, олардың ортақ пікірі бойынша білім деңгейі осылай бағаланады. Қойылған қосымша сұрақтарға толық қанағаттанбаған жағдайда осы көрсеткіш қойылады. 75-79% билеттегі сұрақтардың кейбіреуіне толық, жан-жақты жауап бермеуі ескеріледі. Жауап кезіндегі көптеген қателіктер айқындалып, оған тиісті ескертулер жасалады. Докторанттың билеттер сұрақтарына жауабы толық шықпағандықтан қосымша сұрақтарға қойылған жауаптары сараланады.

«қанағаттанарлық» – пайыздық есеппен докторантқа 50-74% бағасы сұрақтарға жауап бергенмен мәселенің теориялық-методологиялық жағынан терең білім көрсетпесе және мәселе бойынша өзіндік тұжырымдар жасай алмаған жағдайда қойылады.

Білімді бағалау шкаласы:

Әріптік жүйе бойынша баға	Балдардың сандық эквиваленті	%-дық құрамы	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4,0	95-100	«Өте жақсы»
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	«Жақсы»
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	«Қанағаттанарлық»
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	

D+	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
F	0	0-49	«Қанағаттанарлықсыз»
I (Incomplete)	-	-	«Пән аяқталмаған» (GPA санағанда есептелмейді)
P (Pass)	-	0-60 65-100	«Сынақ» (GPA санағанда есептелмейді PA)
NP (No Pass)	-	0-29 0-64	«Сынақтан өтпеді» (GPA санағанда есептелмейді)
W (Withdrawal)	-	-	«Пәннен бас тарту» (GPA санағанда есептелмейді GPA)
AW (Academic Withdrawal)			«Академиялық себептермен пәннен шығарылуы» (GPA санағанда есептелмейді)
AU (Audit)	-	-	«Пән тыңдалды» (GPA санағанда есептелмейді)

